

ПОБУДОВА СИСТЕМИ СУСПІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Оцінено значення системи суспільного контролю ефективності реформування житлово-комунального господарства та забезпечення соціального захисту населення.

Reviewed by a value system of social control efficiency of reforming housing and communal services and providing social protection.

Ключові слова: державне управління, житлово-комунальні послуги, соціальний захист, суспільний контроль.

ВСТУП

Житлово-комунальне господарство України є, поза сумнівом, однією з найменш реформованих сфер національної економіки. Прорахунки в підходах та зволікання з реформуванням галузі, складність накопичених у попередні роки проблем та відсутність комплексного системного підходу до їх вирішення призвели до істотного зниження якості житлово-комунальних послуг та обґрунтованого незадоволення населення рівнем обслуговування [3].

У процесі житлово-комунальної реформи передбачалося, що у населення з'явиться можливість широкого контролю за якістю надання послуг, але цього не сталося. Насправді вийшло так, що населення залишилося сам на сам зі своїми житловими проблемами, чиновницьким свавіллям, недобросовісністю та здирицтвом, а часто і просто свавіллям у житлово-комунальній сфері.

Саме можливості ініціювання населенням контрольних заходів у житлово-комунальній сфері, можливості поскаржитися та отримати кваліфіковану допомогу й консультацію не вистачає сьогоднішній реформі житлово-комунального господарства, що знижує її соціальну ефективність. Тут доречно згадати, що в радянський час існувала ефективна система народного контролю. Крім того, у населення була можливість звернутися зі скаргами в партійні органи при порушенні їх прав та виявленні фактів несумлінного виконання чиновниками різних рівнів своїх посадових обов'язків. При всіх недоліках цієї системи, у простих громадян був дієвий механізм відстоювання своїх соціальних прав і почуття соціальної захищеності [1].

Проблеми реформування житлово-комунального господарства завжди були в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених: О.І. Дація, І.О. Драгана, Б.М. Данилишина, С.І. Князева, М.Х. Корецького, Т.К. Руткауска та інших науковців.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Вважаємо, що для підвищення ефективності переворотень у житлово-комунальній сфері та забезпечення

соціального захисту населення доцільно відродити на новому якісному рівні систему суспільного контролю. На нашу думку, необхідні передумови для цього сформовані.

Регіональні та місцеві органи влади повинні забезпечити:

— створення в кожному регіоні інтерактивного ресурсу моніторингу ситуації в житлово-комунальному господарстві;

— створення системи громадського контролю за участю об'єднань захисту прав споживачів, НП "ЖКГ: Розвиток" та інших некомерційних організацій для систематизації роботи зі звернень громадян за виникаючих проблем у сфері житлово-комунального господарства;

— проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з громадянами з питань прав та обов'язків споживачів житлово-комунальних послуг.

Таким чином у роботі ставиться завдання оцінити значення системи суспільного контролю ефективності реформування житлово-комунального господарства та забезпечення соціального захисту населення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Звичайно, сьогодні мова не йде про відродження тієї системи, яка існувала в Радянському Союзі, але вивчення накопиченого досвіду і його застосування в сучасній практиці може виявитися, на наш погляд, надзвичайно перспективним. У радянські роки була сформована ефективна контрольна вертикаль — система органів народного контролю, яка включала Комітет народного контролю СРСР, комітети союзних республік, комітети автономних республік, країв, областей, автономних областей, округів, міських та районних комітетів народного контролю, а також групи і пости народного контролю при сільських та селищних Радах народних депутатів, на підприємствах, у колгоспах, установах, організаціях та військових частинах.

Функція Комітету народного контролю СРСР в якості союзно-республіканського відомства полягала в органі-

зації роботи і керівництві діяльністю всіх ланок системи органів народного контролю, роздачі їм необхідних вказівок, вивчення та узагальнення практики контролю, інструктуванні керівних кадрів комітетів. Крім того, Комітет був вищою інстанцією з розгляду скарг на рішення, що виносяться нижчестоящими комітетами народного контролю. У Комітет входили голова, заступник голови та члени-представники партійних, радянських, профспілкових, комсомольських та інших організацій, робітники, колгоспники, службовці, працівники друку, діячі науки і культури, керівники апарату Комітету та комітетів народного контролю в республіках і на місцях. Це дозволяло повніше враховувати інтереси всіх суб'єктів при здійсненні контрольної діяльності [4].

У цілому, комітети народного контролю виступали як органи Ради Міністрів СРСР, Рад Міністрів союзних і автономних республік, місцевих Рад депутатів трудящих. Комітети, групи і пости народного контролю були колегіальними органами, їх чисельний склад визначався з урахуванням обсягу роботи тими органами, які їх формували. Штатний апарат комітетів народного контролю, особливо місцевих, був нечисленним, їх діяльність будувалася, як правило, на громадських засадах. Апарат був побудований за галузевим принципом, що дозволяло контролювати різні ділянки діяльності міністерств, відомств, підприємств [2].

Робота системи народного контролю була добре налагоджена не тільки по вертикалі, але й по горизонталі. Було передбачено, що органи народного контролю функціонували в тісній взаємодії і контакті з органами державної влади, прокуратури, суду, внутрішніх справ, з різними контрольними інспекціями і громадськими організаціями [7].

На наш погляд, суспільний контроль повинен бути реальним, зручним, ефективним способом захисту прав споживачів. Структура суспільного контролю: громадська рада при губернаторі; громадські ради при органах місцевого самоуправління; групи молодіжного контролю; інтерактивний ресурс моніторингу ЖКГ.

Громадська рада при губернаторі повинна стати ефективним координатором всієї системи суспільного контролю в регіоні.

Завданнями громадської ради при губернаторі являються: координація системи суспільного контролю в регіоні; розгляд найбільш серйозних проблем ЖКГ, які вимагають втручання керівництва регіону; розробка шляхів вирішення проблем житлово-комунального господарства на рівні губернатора; поширення "кращих практик" вирішення проблем ЖКГ у регіоні.

Громадські ради при органах місцевого самоуправління повинні стати інструментом оперативного виявлення та вирішення ключових проблем ЖКГ на всій території України.

Завданнями громадських рад при органах місцевого самоуправління є: виявлення, збір, обробка і систематизація проблем у регіоні за допомогою інтерактивного ресурсу моніторингу ЖКГ; надання допомоги громадянам, які зіткнулися з проблемами в ЖКГ; розробка шляхів вирішення проблем житлово-комунального господарства; винесення проблем, що вимагають втручання керівництва регіону, на громадську раду при губернаторі.

Молодіжний контроль повинен надавати активне сприяння розвитку системи суспільного контролю на всіх рівнях. Завданнями молодіжного контролю є: координація роботи громадської ради при губернаторі; надання сприяння процесу створення та запуску інтерактивного ресурсу моніторингу ЖКГ і його подальша модерація; фіксація порушень у сфері ЖКГ та надання сприяння в усуненні виявлених порушень; проведення регулярного системного моніторингу стану житлово-комунального господарства в частині виявлених і усунених порушень; розробка та реалізація освітніх програм і проектів у сфері суспільного контролю в секторі житлово-комунального господарства.

Інтерактивний ресурс моніторингу ЖКГ є унікальним інструментом громадського контролю, який: позбавляє споживачів паперової тяганини; дозволяє в режимі on-line передавати інформацію про проблеми і порушення, що виникли; фіксує і направляє всі скарги на проблеми в ЖКГ саме в ті організації, які несуть відповідальність за їх усунення; контролює виконання рішення питання на всіх етапах і не дозволяє скаргам "губитися по дорозі"; допомагає виявляти найбільш гострі проблеми і порушення в кожному регіоні; сприяє інформуванню органів виконавчої влади регіону про недобросовісних постачальників житлово-комунальних послуг та керуючих компаній.

Схема взаємодії складових суспільного контролю в сфері ЖКП наведена на рис. 1.

Створення системи суспільного контролю — важливий крок на шляху до реформування житлово-комунального господарства України [6]. Результати системи суспільного контролю:

- підвищення прозорості ЖКГ, лояльності споживачів і, як наслідок, збільшення інвестицій і зниження дебіторської заборгованості;
- прискорення вирішення реальних проблем у ЖКГ;
- підвищення задоволеності громадян якістю ЖКП;
- формування ефективно діючої житлово-комунальної галузі.

Для суспільного контролю можна також ефективно використовувати територіально-громадське самоврядування (ТГС). ТГС якісно відрізняється від інших суспільних інститутів (громадських об'єднань, ТСЖ, політичних партій), у першу чергу, за цілями. У ТГС метою є організація громадян для реалізації власних ініціатив з питань місцевого значення. ТГС може здійснювати контроль якості наданих житлово-комунальних послуг, здійснювати господарську діяльність з утримання житлового фонду, благоустрою території тощо, мають право вносити в органи місцевого самоврядування проекти місцевих правових актів, що підлягають обов'язковому розгляду цими органами та посадовими особами місцевого самоврядування.

У сучасних умовах завданнями суспільного контролю у сфері ЖКП і забезпечення соціального захисту населення, на нашу думку, повинні бути [5]:

- контроль за усуненням адміністративних бар'єрів при створенні, реєстрації та поточної діяльності товариств власників житла, об'єднання співвласників багатопверхових будинків, житлових кооперативів тощо;

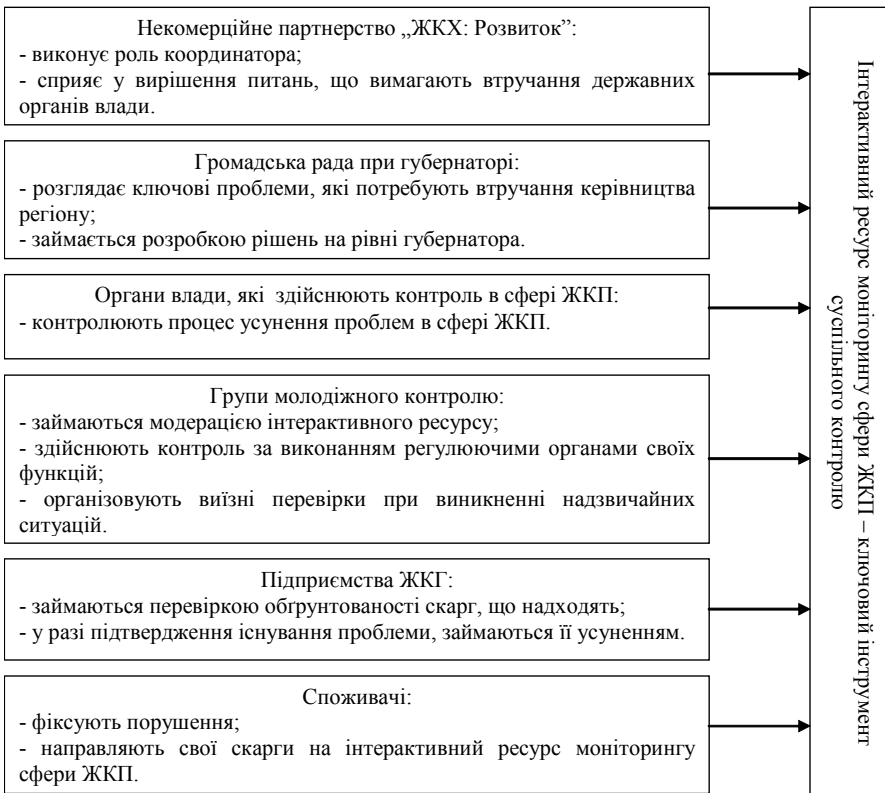

Рис. 1. Схема взаємодії складових суспільного контролю в сфері ЖКП

— участь представників органів суспільного контролю у контролі за виконанням ЖЕКом його зобов'язань за договором управління багатоквартирним будинком;
— організація контролю за виконанням органами місцевого самоврядування обов'язків щодо утримання житлового фонду;
— участь у розробці та прийнятті програм енергетичного ресурсозбереження в житлово-комунальній сфері;
— участь в оцінці обґрунтованості тарифних рішень компаній-постачальників послуг;
— здійснення взаємодії з територіальними органами прокуратури та територіальними підрозділами Державної інспекції України з питань захисту прав споживачів для організації контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері управління багатоквартирними будинками, виконання робіт і послуг з утримання та ремонту багатоквартирних будинків та наданням житлово-комунальних послуг.

Крім того, комітети суспільного контролю можуть організувати проведення просвітницької роботи — організацію семінарів для представників органів місцевого самоврядування та ініціативних груп власників щодо створення та забезпечення діяльності ТСЖ, роз'яснення норм чинного законодавства.

Також для забезпечення ефективного контролю в житлово-комунальній сфері на державному рівні необхідно створення Державної служби щодо державного контролю та нагляду у житлово-комунальній сфері.

Крім того, для інформаційної підтримки роботи структур суспільного контролю доцільно створення інтернет-ресурсів у вигляді бази даних про організації та підприємства-постачальників житлово-комунальних послуг з можливістю внесення відгуків та скарг про їх діяльність з боку

користувачів послуг. Формування, таким чином, рейтингу компаній дозволить забезпечити споживачів необхідною інформацією для вибору постачальників послуг, а також проведення контрольних заходів за фактами порушень чи неналежного виконання договірних зобов'язань.

ВИСНОВКИ

Таким чином, комітети громадського контролю можуть створюватися як громадські організації, які здійснюють свої функції у співробітництві з регіональними та місцевими органами влади, прокуратурою та підрозділами державної служби з нагляду в сфері захисту прав споживачів, організаціями власників житла, іншими організаціями. На державному рівні необхідно створення Державної служби з державного контролю і нагляду у житлово-комунальній сфері, а також використовувати ті можливості, які надає територіальне громадське самоврядування (ТГС) — самоорганізація громадян за місцем їх проживання для само-

стійного й під свою відповідальність здійснення власних ініціатив з питань місцевого значення.

Література:

1. Гусев В. Государственная инновационная политика: аспект интернационализации / В. Гусев // Экономика Украины. — 2003. — № 5. — С. 77—84.
2. Зотов В.Б. Управление социально-экономическим развитием административной территории: сущность системы / В.Б. Зотов. — М.: Луч, 1996. — 29 с.
3. Коpecь Г.Р. Сучасні проблеми забезпечення енергоефективності у муніципальному секторі міст України [Електронний ресурс] / Г.Р. Коpecь. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2008.>
4. Косарева Н. Проблемы реформирования жилищного сектора / Н. Косарева, С. Сиваев // Общество и экономика. — 2001. — № 1. — С. 112—145.
5. Механізми розвитку житлово-комунального господарства: системи управління, ціноутворення, підготовки кадрів: монографія / Б.М. Данилишин, М.А. Хвесик, М.Х. Корецький, О.І. Дацій, С.І. Князєв, І.О. Драган. — Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2008. — 351 с.
6. Рибалка О.Т. Формування ефективної системи управління житлово-комунальним господарством у великих промислових центрах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 Механізми державного управління / О.Т. Рибалка. — Донецьк, 2004. — 19 с.
7. Руткаускас Т.К. Формирование и развитие рынка жилищно-коммунальных услуг / Т.К. Руткаускас учеб. пособие. — Екатеринбург: Изд-во "Екатеринбург", 2000. — 308 с.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2013 р.